

Şeyhlik ve Tarikatçılık

Kulp Müftüsü
M. Emin Bozarıslan

ÖNSÖZ

Yüzyıllardır memleketimizde ve bilhassa doğu vilâyetlerimizde "Şeyhlik ve Tarikatçılık" denilen asılsız ve esassız bir hurafenin hüküm sürdüğü herkesin mâlumudur.

İnsanları gerçek hedeflere ulaşmaktan alıkoyan menfi âmillerin başında gelen kara cehalet, şeyhlik müessesesinin de bu kadar uzun zaman ayakta durmasında baş rolü oynamış ve oynamaktadır. Bu yüzdendir ki; bu hurafeye inanan —daha doğrusu aldatılan— yüzbinlerce, hattâ milyonlarca insan, asırlarca geri kalmış, halen de benliğini idrak edemiyerek geriliğin karanlık çukurlarında kıvrılmaktadır.

İnsanoğlunun dünyayı kendisine dar görüp, fezayı da fethetmeye çalışmasına ve bu alanda bilfiil yarışa girmiş bulunmasına mukabil, ne olduğunu ve nereye gideceğini bilmiyerek bütün mukadderatını, sömürücü bir hurafeciye teslim eden insanların bu acıklı hali, haklı olarak gerçek aydınlarda derin bir üzüntü ve infiale sebep olmaktadır. İşin mahiyetini bilmiyenler, belki bu hali önemsemez ve fazla üzülmezler. Lâkin şeyhlik ağının gerildiği bir ülkede yaşayan ve onun yıkıcı faaliyetlerini hergün müşahade eden bizim gibi kimseler, bütün ruhlarıyla sızlamaktadırlar.

Evet canımızdan fazla sevdiğimiz aziz memleketimizde yüzyıllardır kök salmış olan şeyhlik âfetinin, nasıl vatandaşlarımızı sömürüp lâyıık oldukları hayat haklarından mahrum bıraktığını her zaman görmekte ve bunun için de sonsuz üzüntü duymaktayız.

Çünkü şeyhler, kendilerine bağlı olan insanların iradelerine tam manasıyla hâkim olmuşlardır. O kadar ki, mürit herşeyi şeyhten bilir. Meselâ birisi hastalandığı vakit doktora gideceği yerde hemen şeyhe koşar, hastalığının geçmesi için ya bir hayvan, ya birkaç kilo yağ, yahut bir miktar para veya birkaç ölçek buğday götürür. Bazıları da bunlardan birini adar, Allah'tan hastalığı geçerse onu şeyhe verir. Bir kısmı da adadığı hayvanı senelerce besler, bir sürü olduktan sonra şeyhe verir veya hepsini satar, binlerce lira tutan parasını olduğu gibi şeyhefendiye takdim eder. Mahsul zamanı gelince şeyh ve adamları, devletin tahsil memurları gibi köyleri dolaşır, herkesten gücünün yettiği veya şeyhin istediği kadar mahsul alırlar. Şeyhin evinde yapılacak bir iş varsa, hemen bir köşden gerektiği kadar adam toplatılır ve gidip o işi bitirirler. Bu iş, kadınların yapacağı bir işse o kadar kadın toplatılıp götürülür.

Hulâsa: Şeyhlerin bütün ihtiyaçları halk ve bilhassa köylüler tarafından temin edilir. Kendileri ise kıral, çocukları da birer prens gibi bir işte çalışmaksızın saltanat sürerler. Bütün bunlara sebep; müritlerin, şeyhi Allah'ın yegâne mümessili ve vekili olarak telâkki etmeleri ve buna mutlak surette inanmalarıdır. Onlara göre şeyh, istediğinin imanını dahi kurtarır, şeyh kıyamet gününde sevdiği adamları alıp hesap ve azaptan sıyrır; sevmediği kimseler ise sahipsiz ve perişan kalırlar. Hem bu inanış yalnız şeyhin yaşadığı zamana münhasır olmayıp ölümünden sonra da devam eder. Bunun içindir ki; ölmüş bir şeyhin müritleri, bu defa da ruhundan medet beklerler. Mezarına gittikleri zaman el bağlamak ve göz yummaktan başka, bir de mezarından bir miktar toprak alır, şifa (!) niyetiyle suda eritip içer, icabederse arkadaşlarına da ikram ederler. Hastalığı biraz ağır olanlar şeyhin mezarına götürülür, orada saatlerce bekletilirler. Maalesef bu zavallılar, ölmüş bir adamın değil, sağ bir kimsenin dahi bu işlerde tesiri olamayacağını bilmiyor ve anlamıyorlar.

Bu hareketlere benzer daha nice işler vardır ki hepsini önsözde belirtmek imkânsızdır. Yalnız okuyuculara kısa bir fikir vermek için bunları burada özetledik. İleride hepsini birer birer söz konusu edip üzerinde duracağız.

*

* *

Şeyhliğe ve tarikatçılığa inananlar, bu işin dinin bir emri, hattâ dinin kendisi olduğunu iddia edip durmaktadırlar. Zaten bunun içindir ki; halkımızın dinî hislerinden ve dine karşı olan samimi bağlılıklarından faydalanarak tutunmaktadırlar. Bu kabil taktiklerin, cemiyetin bünyesini kemiren zehirli bir kurt olmasından başka dinimize karşı da büyük bir saygısızlık olduğu, münakaşa götürmez bir gerçektir.

Bu itibarla bunlarla mücadele etmek, dinin kudsî gölgesinde kamufle ettikleri çirkin oyunlarını meydana çıkarmak, bu oyunların dinle hiç bir ilgisi olmadığını söylemek ve nihayet dinî hislerinin istismarı neticesinde tuzaklarına düşmüş saf ve mâsun insanları kurtarıp lâyük oldukları seviyeye çıkarmak, herkesten önce din adamlarına düşen dinî, millî ve insanî bir vazifedir. Çünkü din adamları, dinin emirlerini doğru olarak halka söylemekle mükelleftirler. Hiç bir din bilgini, doğruyu gizlemek veya onu yanlışla karıştırmak yetkisine haiz değildir. Bu hususta Cenâb-ı Hakk'ın şu emrine dikkat buyurulsun: "Hakkı bâtil ile karıştırmayınız ve bilerek hakkı gizlemeyiniz." (Bakara: 42)

Lâkin bizde, tedavisi güç bir hastalık halini almış "Neme lâzımcılık" ve "Bana değmiyen yılan bin sene yaşasın" zihniyetiyle, işleri birbirimize bırakmamızın ruhumuza verdiği üşenme bu hale gelmemize sebep olmuştur. Eğer din adamlarımızın hepsi veya hiç değilse bir kısmı, bidayetten beri elele verip kimseden çekinmeden hurafelerle mücadele etseydiler, o zaman din içinde din, milliyet içinde milliyet halini alacak kadar haddini aşan bu şeyhlik ve tarikatçılık hurafesi de türemez ve din namına halkı cehalet ve tenbelliğe sevk etmek imkânını bulamazdı. Fakat din adamlarının bu iş karşısında bigâne kalmaları, bu sömürücülere o fırsat ve imkânın verilmesinde müessir bir rol oynamıştır.

Bundan başka hayret ve esefe yaşayan bir nokta daha vardır. O da; din adamı diye geçinen ve çevrelerinde gerçekten de sevilip sayılan bazı kimselerin de, şeyhlerin önünde eğilenlerin safında yer almalarıdır. Esasen cahil halkı kitle halinde şeyhlerin tahakkümleri sahasına sürükliyen başlıca sebeplerden biri de budur. Zira cahiller, bunların din adamı olduklarını düşünerek ve gittikleri yolun doğru olduğuna hükmederek peşlerinde gidiyorlar. Bu sebeple suçun ağırlığını bunlar işlemiş oluyorlar. Çünkü cahiller bilgisizlikleri dolayısıyla nisbeten mâzur görülebilir ve icabederse, cahilliklerini ileri sürerek kendilerini savunabilirler. Fakat din âlimi olan ve ilmini bir yana atarak "Şeyhefendi"yi kendilerine önder kılan bu adamlar aslâ mâzur görülemez ve hak huzurunda kendilerini savunamazlar. Çünkü hareketlerine Kur'ân-ı Kerîm'de ve Peygamberimizin hâdislerinde hiçbir yeri yoktur. Oysa din adamının, herşeyden evvel Kur'ân ve hadislerle göre hareket etmesi gerekir.

Kaldı ki bunların çoğu da şeyhlere inandıklarından değil, onların himaye ve sayelerinde bir takım maddî çıkarlar elde etmek veya halk arasında yıldızlı bir şöret kazanmak için bu yolu seçmişlerdir. Bu da, düpedüz iki yüzlülüktür. Hakikat hilâfi olan işleri hakikat gibi göstermek ve bazı şahsî çıkarlar için dinden olmıyan uydurma

hareketlerin dinden olduğunu telkin etmek hususunda Cenâb-ı Hakk'ın şu emrini bu efendilere hatırlatmak, pek yerinde olur kanaatindeyiz:

"Veyl o kimselere ki, kendi elleriyle kitap yazarlar, sonra az bir kıymet kazanmak için: Bu Allah nezdindedir, derler. Artık ellerinin yazdıklarından veyl onlara ve kazandıklarından neyl onlara." (Bakara: 79)

Bununla beraber, Şeyhlik ve Tarikatçılık hurafesine şiddetle muhalif olan ve bu yolda ellerinden geldiği kadar mevcuttur. Bunların gerçeği görüp söylemekten çekinmeyişleri, hakikaten memnuniyete şayandır. Lâkin bunların mücadelesi yayın yoluyla olmadığı ve buldukları çevrenin hududunu aşamadığı için, şeyh ve taraftarlarının kuru gürültüleri içerisinde boğdurulmaktadır. Bu suretle de her tarafa aksetmemekte ve tabiatıyla beklenen faydayı sağlayamamaktadır.

Mâlum olduğu gibi, bir konu hakkında söylenen sözlerle, ileri sürülen görüş ve delillerin daimî kalması ve herkesçe duyulması için kaybolmaması icabeder. Bu da ancak yayın loyulla mümkündür. Bunun içindir ki ilmin önderi olan büyük Peygamberimiz, "İlmi yazı ile bağlayınız" (1) diyerek ilmin muhafazası hususunda yazının taşıdığı önemi veciz deyimle belirtmiştir.

İşte bundan dolayı biz de "Nemelâzımcılık" perdesini yırtarak halkımızı sömüren şeyhliğin dinimizle hiçbir ilgisi olmadığını, bilâkis tamamen hurafe olduğunu ispat etmek maksadiyle bu kitabı yazıp halk efkârına arzettik.

*

* *

Yukarıda da belirtildiği gibi, şeyhlik hurafesine dinî bir hüviyet verilmek istendiğinden, biz de bunların iddialarını ve bâtil âdetlerini, en sağlam delil olan âyeti kerimelerle, Peygamberimizin hadisleriyle ve İslâm Tarihinde cereyan eden olaylarla çürüteceğiz. Böylece kitap, kendi şahsî görüşümüzden ziyade dinî vesikalara dayanan sağlam delilleri ihtiva eden bir eser olacaktır. O zaman, sinsî hareketlerini dinin mukaddes perdesiyle maskeleyen ve dinî istismar ederek çıkarlarına alet etmeye yeltenenler, bu işin nasıl şiddetle geriye tepen bir silâh olduğunu göreceklerdir. Nakledeceğimiz âyet, hadis ve diğer sözler, dâvamızı teyit bakımından müstesna bir önem taşıdığından, âyetlerin me hazlarını yanlarında parantez içinde, diğer nâkillerin me hazlarını da sahifenin altında göstereceğiz.

*

* *

Bu kitabı yazmak ve neşretmekten yegâne gayemiz, cehaleti ve ondan doğan yanlış ve sapık inançlarla bunlardan neşet eden kötü işleri yenmekten ibarettir. Binaenaleyh bunun şahsî bir kin veya husumete mâtuf olduğunu iddia etmek tamamiyle yersiz ve gülünç olur. Hakikatte ne kimseyle bir husumetiniz, ne de kimseye karşı herhangi bir kinimiz vardır. Şunu kesin olarak ifade edelim ki, bir konuda münakaşaya atılırken hiç bir kimsenin şahsiyetiyle oynamaya aslâ hakkımız olmadığını biliyoruz. Hedefimiz, menfî fikirlere karşı fikirle çıkmak ve onları yine fikir ve ilimle mağlup etmektir. Bu itibarla, münakaşada esas aldığımız "Şahıslarla değil, fikirlerle mücadele" prensibinden asla ayrılmıyacağız. Şu halde kitapta yazacağımız fikirleri ve açıklayacağımız gerçekleri üzerine alıp kendi hakkında yazıldığını sanmaya hiç kimsenin hakkı yoktur.

Bununla beraber eserin geniş çapta bir tepki uyandıracığını ve şeyhlerle müfrit taraftarlarının aleyhimize dönmelerine sebep olacağını da kesinlikle biliyoruz. Fakat ne olursa olsun, artık bu kötü gidişe "dur" demenin ve ona ayak uydurup farkında olmadan karanlık uçurumlara yuvarlanarak inim inim inliyen milyonlarca mâsum insanı bu hurafenin öldürücü şerrinden ve uyuşturucu zehirinden kurtarıp lââyık oldukları seviyeye çıkarmanın zamanı çoktan gelmiştir.

Bu itibarla ne pahasına olursa olsun, hakka inanmayı, hakkı söylemeyi, hakkı savunmayı en başta gelen bir vazife telâkki etmekteyiz. Bu vazifeyi ifa etmek yolunda ne kadar engeller ve müşküllerle karşılaşsak karşılaşalım, hepsini yıkıp aşmaya azimli olmamız gerekir. Büyük Peygamberimizin bu husustaki şu buyruğu bizim için değişmez bir düstur olmalıdır: "Hak acı da olsa, söyle!" (2)

Biz de bu düstura uyarak şeyhlerin ve müritlerinin aleyhimize alacakları cepheye ve söyleyecekleri garezkârane sözlere önem vermeden bizim için tatlı, fakat çıkarlarını zedeliyeceği cihetle kendileri için acı olan hakikatleri söylemekten aslâ çekinmiyeceğiz.

Şair Mehmed Âkif aşağıdaki mısralarla, hakkı müdafaa etmek yolundaki azim ve iradenin nasıl olması gerektiğini, kendini örnek göstererek gayet canlı bir şekilde dile getirmiştir:

"Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim çifte yerim,

Adam aldırma da geç git, diyemem aldırırım,
Çiğnerim çiğnenirim hakkı tutar kaldırırım." (3)

Evet aziz okuyucu! Ne pahasına olursa olsun hakka inanmak, hakkı söylemek ve hakkı yükseltmeye çalışmak lâzımdır.
Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allah'tan.

Kulp Müftüsü
M. Emin Bozarslan

DİN NEDİR?

Önsözde belirtildiği gibi, münakaşasına atıldığımız şeyhlik ve tarikatçılık meselesine dinî bir veçhe verildiği için, bunun din açısından incelenmesi gerekir. Bunun için de önce dinin ne olduğunu bilmek icabeder. Çünkü din, bu işin mahiyetini anlamak için bir ölçüdür. Bu itibarla evvelâ dinin ne olduğunu ve hangi kaynaklardan çıkarıldığını anlar ve bunu bir ölçü olarak elimize alırsak, şeyhlik ve tarikatçılığı da o ölçüye vurur ve dinden olup olmadığını o sayede anlarız.

Din; insanları kendi iradeleriyle doğru yola çağıran ilâhî, yani Allah tarafından vaz' ve teşri' edilmiş bir kanundur. Binaenaleyh Allah'tan başka din vaz'etmeye veya dinin bazı hükümlerini değiştirmeye kimsenin yetkisi yoktur. Zira insanlar fikir, düşünce, zekâ, mizaç, zevk, arzu ve kabiliyet bakımından birbirlerinden farklıdır. Bu sebeptendir ki; bütün insanlar fikir veya istek hususunda bir noktada toplanamazlar. Bir insanın iyi gördüğü işi başka bir insan kötü görür. Bir insan, başka bir insanın arzu etmediği şeyi ister. Bir insanın zevk aldığı işten, başka biri nefret eder. Bir insanın yapmak istediği işi diğer biri bozmak ister. Ve nihayet bir insanın doğru bildiği bir işi başka biri tamamen yanlış telâkki eder.

Bir insan ilmin en yüksek zirvesine de çıksa, yine her istediğini ve kabul ettiğini başkasına kabul ettiremez. Birkaç kişiye kabul ettirse bile bütün insanlara kabul ettirmesine imkân yoktur.

"Bir tek insan için bu böyle olduğu gibi, bir zümre hakkında da böyledir. Örneğin iktidarda bulunan bir siyasî partinin "iyi" diye çıkardığı kanunu, başka bir parti iktidara gelince "iyi değil" diye kaldırır. Yerine "iyi" diye başka bir kanun koyar. Daha sonra başka bir parti iktidara gelir, o da selefinin "iyi" diye koyduğu kanunu "Milletin bünyesine uymaz" diye kaldırır ve yerine "Uyar" diye diğer bir kanun vaz'eder.

Din, insanın ahlâkını düzeltmeyi, vicdanını temizlemeyi, ferdin topluma ve toplumun ferde yararlı olmasını sağlamayı ve nihayet insanın dünya ve âhiret saadetine kavuşmasını temin etmeyi hedef tutan bütün maddî kuvvet ve kanunlardan ayrı mânevî ve vicdanî bir kanundur.

Bu kanunu yürütecek bir maddî kuvvet veya hükümet bugün yoktur. Bunu, herkes kendi nefsinde tatbik etmekle mükelleftir. Her insan onu gereği gibi tatbik ettiği takdirde bütün insanlardan ayrı, hiç kimsenin göremediği ve bilemediği yerler ve zamanlarda dahi suç işlemez. Orada kendisini o suçu işlemekten men'edecek veya işledikten sonra onu yakalıyacak polis gibi bir zabıta yoksa da, o vicdanındaki mânevî etki altında kalarak, üzerinde mânevî bir murakabenin var olduğuna inanarak o suçu işlemekten kendi kendini alıkoyar. Böylece hem kendini, hem toplumu o zarardan korumuş olur. Yalnız açıkladığımız bu faydanın sağlanmasını da düşünecek olursak, göreceğiz ki bu, bir veya birkaç insanın yapabileceği iş değildir. Çünkü insan başkasının mânevî varlığına tesir edecek ve onu mânen kontrole tabi tutacak kudrette değildir. Öyle ise din, bir idamanı tek başına veya birkaç adamın müştereken koyduğu ve doğru olduğunu iddia ettiği esaslara müstenit olamaz.

Şu halde dinin; insanın herşeyini bilen, her ihtiyacını temin kudretinde olan, dolayısıyla dünya ve ahirette insanı saadete götüreceği yolu gösteren, insanı murakabe

ve mânen kalbine tesir ederek varlığını ve kudretini kendisine hissettiren ve yalnız bir insanda değil, bütün insanlarda, hattâ topyekûn kâinata mutlak bir tasarruf ve idare kuvvetine sahip olan Cenâb-ı Allah tarafından vaz' ve teşri' edilmiş olması lâzımdır. Öyle ise din; Allah'ın koyduğu ve Peygamberleri vasıtasıyla insanlara bildirdiği esas ve kanunlardır. Allah'tan başka hiç bir kimse din koymaya yetkili değildir.

Peygamberler bile, Allah'ın birer tebliğcisi, yani bildirmekle görevli birer memurudurlar ve Allah'ın emri olmaksızın kendilerinden dine ait bir söz söylemek yetkisine haiz değildirler. Zira onlar da netice itibariyle beşerdirler. Ne kadar yüksek olurlarsa olsunlar, yine de beşerî fikirleriyle insanların mukadderatını tayin ve idare edemezler. Bunun için de din babında Allah'ın emri olmıyan hiç bir hükmü koyamaz ve hiç bir emri veremezler. Nitekim Cenâb-ı Hak, Peygamberin kendi fikirlerini din diye tebliğ edemeyeceğini kesinlikle beyan ediyor: "O, (Peygamber) arzudan konuşmuyor. O, (Peygamberin söylediği) vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir." (Necim: 3-4)

ESKİ DİNLER VE İSLÂM DİNİ

Evet, din ilâhî bir kanundur. Fakat dünyada müteaddit dinlerin mevcut olduğunu görüyoruz. Bunların hepsinin hak olduğunu kabul etmek imkânsızdır. Zira bu dinler arasında gerek esasta, gerekse teferruatta birçok ihtilâflar var. Birbirlerine muhalif olan şeylerin hepsi hak olamayacağına göre, birinin hak ve doğru, diğerlerinin bâtil ve yanlış olması icabeder. O halde bunları nasıl ayırdedecek; hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu ve hangisine uymamız gerektiğini nasıl öğreneceğiz?

Aslında semavî olan bütün dinler Allah tarafından vaz'edilmiş ve hepsi de esasta bir olarak muhtelif zaman ve yerlerde insanlara gönderilmişler. Lâkin eski dinler zamanla değiştirildiği ve onlara, dinden olmıyan birçok yanlışlık ve hurafeler sokulduğu için, ilâhî mahiyetlerini ve din olmak için gereken şartları kaybetmişler. Hattâ hakikî hüviyetlerinden büsbütün çıkarak insanlar tarafından uydurulan sözler ve vaz'edilen esaslardan ibaret kalmışlardır.

Meselâ Hıristiyanlığın esası Tevhid akidesi olduğu halde, bu akide papazlar tarafından değiştirilerek teslis (üçleme) şekline sokulmuştur. Onlara göre kâinatın yaratıcısı üçtür. Lâkin kendileri de bu üçnü kimler olduğunda ittifak etmemişler. Kimisine göre Allah, İsa ve İsa'nın anası. Kimisine göre Allah, İsa ve ruhul' kudüs. Kimisi de yaratıcının yalnız İsa olduğunu ve bir kısmı da İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu iddia ediyorlar. (4)

İşte görülüyor ki böyle bir din, gerçek din olmaktan çok uzaktır. Diğer dinler de buna benzer hurafelerle doldurulup hakikî mahiyetlerini kaybetmişlerdir. Şu halde bize, Allah tarafından gönderilen ve hiçbir değişiklik ve tahrife uğramıyan bir din gerekir ki, onu hak bilelim ve ona inanalım.

Hemen ifade edelim ki; bu sıfatlara haiz olan bir dini aradığımız zaman karşımızda yalnız İslâm dinini buluruz. Zira o, Allah tarafından gönderildiği ve Hazreti Muhammed tarafından bize tebliğ edildiği gibi durmaktadır.

Ayrıca bir dinin doğru olması için, her asra ve insanların her zamanki bünyelerine ve medeniyet yolunda kaydettikleri ilerlemelere uyması lâzımdır. Bu vasıf da ancak İslâm dininde bulunur. Çünkü İslâm dini, ondan önceki dinlerde mevcut olan tekâmülleri ihtiva etmekten başka, onlarda bulunmayan birçok yenilikleri de getirmiş ve bu suretle tekâmülün zirvesine çıkmıştır. Bundan dolayıdır ki; her zaman ve her yerde, her ferdin ve her toplumun bünyesine uygun ve her türlü dinî ihtiyaçlarına cevap verir. İnsanların ilerlemesi ve saadete kavuşması için gereken hiç bir şey yoktur ki İslâm dininde bulunmasın.

Yirminci asrın insanlarını, gördüğümüz bu seviyeye çıkaran ve nihayet onlara fezaı da fethettiren (5) ilim, hiçbir kayıt ve şarta tabi tutulmadan ve hiç bir zaman ve mükâna münhasır bırakılmadan, İslâm dini tarafından emir ve teşvik edilmiştir. Bu konuda Peygamberimiz "İlim Çin'de de olsa arayınız" (6) diyerek ilmin sadece bir memleketten alınmıyacağını, nereden olursa olsun öğrenilmesi gerektiğini ve bu hususta İslâm memleketleriyle gayrimüslüm memleketler arasında fark olmadığını açıkça beyan etmiştir.

Memnuniyete şayan bir nokta daha var ki; İslâmiyet insanları ilim öğrenmeye teşvik ederken yalnız erkeklere hitabetmekle yetinmemiştir, aynı zamanda erkeğin hayat arkadaşı olan kadına da bu görevi vermiştir. Nitekim büyük Peygamberimiz, "İlmi aramak her müslüman erkek ve her müslüman kadın üzerine farzdır" (7) demekle, bu gerçeği bildirmiştir.

Sonra İslâm dini, ilmî bütün kısımları ve kollarıyla bir bütün olarak kabul etmiştir. Dikkat edilirse, yukarıdaki hadislerde Peygamberimiz "İlim" derken onu din ilmi, hukuk ilmi, tıp ilmi, fizik ilmi, kimya ilmi... gibi bir veya birkaç kısma tahsis etmemiş, hepsini içine alan ve hepsine şamil olan bir kelime kullanarak "İlim" demiştir. Şu halde insanların yükselme ve ilerlemeleri için hangi ilim gerekirse İslâm dini onu öğrenmemizi emretmiştir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

O halde biz müslümanlar niçin geri kalmışız?

Geri kaldığımız, —Maalesef— acı bir gerçektir. Fakat biz bunun sebebinin dinimizde değil, kendimizde aramalıyız. Zira biz, birinci hicri yüzyıldan sonra artık dinimizin gerçek mahiyetini anlamamış veya anlamazlıktan gelmişiz. Dini yalnız namaz ve oruçtan ibaret sanmışız. Çıkan her yeniliğe karşı "Dine aykırıdır" diye cephe almışız. İlimin yayılması için muazzam bir vasıta olan matbaayı bile "Gâvur icadıdır" diyerek kabul etmiyen geri zihniyetlerin elinde oyuncak olmuşuz. Müsbet ilimleri bırakıp hurafelere, bâtil akidelere inanmışız. İlmi yalnız arapçadan ve din bilgisinden ibaret sanmışız. Vaktimizi, "Nuhun gemisi buharlı mıydı, yelkenli miydi" gibi lüzumsuz ve önemsiz konuları münakaşa etmekle geçirmişiz. Garp âlemi medeniyet yolunda ileri hamleler yaparken biz "Bir hırka bir lokma" diyerek tekke ve zaviyelerin karanlık köşelerinde pineklemele ömür tüketmişiz. Gayrimüslüm olan milletler elele verip çalıştıkları zaman, biz bir birimize düşmüşüz. Onlar dünyadan nasiplerini almak için uğraşırken, biz "Dünyayı ne yapacağım? Bana cennet lâzım" diye elimizi-kolumuzu bağlayıp tembel tembel oturmuşuz. Kardeş olduğumuz halde ayrı ayrı guruplara ayrılmış ve başka başka fikirler etrafında toplanmışız. Dünyayı bırakmamızı emreden, fakat sırtımızdan saltanat süren şeyhlerin elinde uyuşmuş ve insanlık

kâbiliyetimizi kaybederek miskinleşmişiz. Atalarımızın topraklarını zorla ve türlü türlü hile ile ellerinden alıp, her biri bir bölgeye hâkim olan ve o bölge halkını boğaz tokluğuna ve kırbaçlarla çalıştıran ve bu zulümlerini bize yutturmak için Peygamber torunu olduklarını iddia eden ağalara ve derebeylerine köle olmuşuz. Memleketin bütün serveti bu azınlığın cebine girmiş, halkın çoğunluğu ise sefil ve perişan kalmıştır. İşte garp âlemi, asırlarca devam eden çalışmasının semeresini bugünkü sfasiyle görüyor; biz de, asırlarca süren o kusurlarımızın acısını bugün onlara avuç açmakla çekiyoruz.

Fakat —Maalesef— bugün bile aklımız başımıza gelmemiştir. Onlar bugün fezaya gidiyorlarken, bazı adamlarımız, "Şapka giymek veya radyo dinlemek helâl midir, haram mıdır?" diye münakaşa ediyorlar. Bir kısmı da "Sakalsız imamın arkasında namaz kılınır mı?" diyor. Birçok münevverlerimiz "Ezan Türkçe mi okunmalı, Arapça mı?" diye hakikî dertlerimizle hiç ilgisi olmıyan konuları ortaya atıyorlar. Halkı her sahada müsbet bir şekilde aydınlatması gereken gazetelerimiz, mutlaka birerahifelerini artislerin çeşitli açık fotoğraflarına tahsis ediyorlar. Bir yazar da çıkıp "Camilerden halıları kaldıralım, yerlerine kiliselerde olduğu gibi sıralar koyalım" diyor. Sanki bunlardan başka yapılacak hiç bir işimiz yok, sanki şapkaya "haram" desek, sakalsız imamın arkasında namaz kılmasak, ezanı Türkçe ve Arapça okutsak, gazetelerimizde artislerin çıplak resimlerini neşretsek, camilerden halıları kaldırıp yerine sıralar koysak, derhal medeniyetin zirvesine çıkacakmışız veya bunlarla fezayı fethedecekmışız. Kalkınmanın olumlu yollarında ciddî bir şekilde yürümedikçe ve halkımızı Şeyhin, ağanın ve derebeyinin esaretinden ve baskısından kurtarmadıkça bunların hiç biri bize fayda sağlamaz, bilâkis vakit ve enerjimizi boş yere harcar.

Konumuza dönelim.

İlimden başka hak, adalet, hürriyet, ahlâk, sanat, ticaret, ziraat... Hulâsa insanlığın saadet ve ilerlemesi için ne lâzımsa hepsini İslâmiyet emreder. Zaten ilim olmayınca bunların hiç biri olmaz. Bu itibarla ilim deyince bunların hepsi içine girer. Lâkin İslâmiyet bu cihetle de iktifa etmiyerek bunları hepsini ayrı ayrı emretmiştir.

Demek oluyor ki; İslâm dini insanlara sosyal, kültürel, ekonomik vesair yükselme ve refah alanlarında durmadan ilerleme emrini vermiştir. Bunun içindir ki, İslâmiyet, kendisinden evvelki dinleri ikmal ederek her asırda, her insana hitabedebilecek umumî bir din olmuştur.

Yukarıdan beri verdiğimiz izahat bize şunu gösteriyor: Başlangıçta diğer semavî dinler de haktı. Fakat şimdi yeryüzünde yegâne hakikî din İslâm dinidir. Şu halde İslâm dinini de tanımamız lâzımdır. Zaten bizim için mühim olan da budur.

İSLÂM DİNİNİN TARİFİ

Yukarıda umumî olarak yapılan din tarifinin ışığı altında, İslâm dinini de şöylece tarif edebiliriz: İslâm dinini; insanları kendi iradeleriyle doğru yola çağırın ve Hazreti Muhammed tarafından insanlara tebliğ edilen ilâhî bir kanundur.

Bütün semavî dinler gibi İslâm dini de yalnız Allah'ın va'zettiği değişmez bir kanundur, diğer Peygamberler gibi Hazreti Muhammed de Allah'ın emri olmıyan bir

işî din diye tebliğ etmek yetkisinde değildir. O ancak Allah tarafından kendisine gönderilen emirleri tebliğ etmekle görevlendirilen bir memur idi. Binaenaleyh din namına söylediği bütün sözlere Allah tarafından kendisine emredilmiştir. Yukarıda naklettiğimiz Necim Sûresi'nin 3-4'ncü âyetleri de bunu açıkça ifade etmektedir. Cenâb-ı Hak Hazreti Muhammed'e, emredildiği yoldan çıkmaması için müteaddit ihtarlarda da bulunmuştur. Örneğin bu hususta şöyle buyuruyor: "Emredildiğin gibi doğrul" (Şura: 15) ve "Sana Rabbından vahyedilene uy!." (En'am: 106)

İşte bu âyetlerden açıkça anlaşılıyor ki İslâm dini; Cenâb-ı Hak tarafından vaz'edilmiştir. Şu halde Allah tarafından gönderilmeyen emir ve hükümlerin hiç birine İslâm dininde yer yoktur. Bunların dinin bir emri olduğunu kabul etmek veya ettirmeye yeltenmek, dine karşı en büyük iftira ve saygısızlık olur.

Sonradan uydurulup "Din" diye ortaya atılan işleri, bizzat Peygamberimiz şu kati ifadeyle reddetmiştir: Her kimki bu (din) işimizde, ondan olmiyan ihdas ederse o kendisine reddedilir." (8) Zira dinimizin eksik bir tarafı yoktur ki tamamlamaya kalkışsın. Dinî ihtiyacımız için ne lâzımsa dinimiz hepsini biza bildirmiştir. Bu uydurma işler de eğer yararımıza olsaydı, şüphesiz Cenâb-ı Hak, Peygamberimize, o da bizlere bildirirdi. Fakat mademki Allah ve Peygamber tarafından bize bildirilmemiş, o halde dinle hiç bir ilgisi ve bize de hiç bir faydası yoktur. Hem Cenâb-ı Hak, "Bugün size dininizi tamamladım" (Maide: 3) diyerek dinin bir eksigi kalmadığını beyan buyurmuştur. Buna rağmen dine yapılan ilâveler dinden olabilir mi? ve böyle bir hareket bu âyeti tekzibetmiş olmuyor mu? Binaenaleyh dinimize yapılan bütün ilâveleri, bu âyete istinaden katiyetle reddederiz. Bu gibi ilâveler, ancak onları çıkaranların şahsî görüş ve fikirlerinden ibarettir. Halbuki dinde şunun bunun fikriyle değil, Allah'ın emriyle hareket etmek lâzımdır.

Eğer her uydurulan işî din olarak kabul edersek, o zaman din namına bir şey kalmaz, zira o takdirde herkes ayrı bir fikir ileri sürer, bunu din diye kabul ettirmeye çalışır ve her fikir ayrı taraftarlar bulur, bu suretle de sayısız dinler meydana gelmiş olur. Hattâ her şahsın kendi fikrini din telâkki etmesi, her şahsın ayrı bir dini olması ve dünyadaki insanlar sayısı kadar dinlerin meydana gelmesi lâzım gelir. Tabî bu durum da, dinî bir anarşi ve keşmekeşten başka bir şey değildir. Bunun içindir ki Cenâb-ı Hak, bizleri İslâm dininin etrafında toplanmaya ve ayrı ayrı yollara sapmadan dâvet ediyor: "Şüphesiz benim doğru olarak yolum budur. Ona uyun ve ayrı yollara tabi olmayın ki sizi onun yolundan ayırıp parçalamasınlar." (En'am: 153)

BİD'AT NEDİR?

Bid'at; sonradan meydana gelen şey demektir. Bu da başlıca iki kısma ayrılır: Birincisi dünya işleriyle ilgili, ikincisi de din işine ait olan yenilikler. Dünya işinde yapılan yenilikler yine iki kısımdır. Bunların bir kısmı kötü işlerdir. Bu, evvelce olmayıp sonradan çıkarılan ve fakat insanların zararına olan işlerdir. Meyhaneler, kumarhaneler ve benzeri gibi. İkincisi ise insanların yararına olan yeniliklerdir: Motorlu vasıtalar, fabrikalar, elektrik, telgraf, telefon, şehirlerin tanzimi, caddelerin genişletilmesi, maden ve petroleri çıkarmak, işletmek, millet ve memleketin işlerini görmek için muhtelif daire ve müesseseler kurmak gibi.. İnsanlık için faydalı olan böyle şeyler iyi ve lüzumludur. İnsanların bunlardan faydalanmaları gerektiği gibi, zaman ve mekânın şart ve icaplarına göre hayatına düzen vermeleri de lâzımdır.

Bunun içindir ki Peygamberimiz, "Siz dünyanın işlerini daha iyi bilirsiniz" (9) diyerek zaman ve yerlerin icaplarına göre, hayatımızla ilgili olan dünya işlerimizi düzenlememiz için bize yolu açık bırakmıştır. Demek oluyor ki; "İyi bid'at, kötü bid'at" denildiği zaman dünya işlerine ait olan yenilikler kastediliyor.

Din ve ibadet işlerinde ise, hiç bir yenilik kabul edilmez, çünkü o zaman din değişmiş ve aslına aykırı düşmüş olur. Meselâ bize farz olan namazlar beş iken, biz bunlara iyi diye altıncı bir farz ilâve edebilir miyiz? Yahut Ramazan orucu bir ay iken, iyi diye bir buçuk aya çıkarabilir miyiz? Böyle bir şey yaptığımız takdirde bunu asıl çıkırından çıkarıp başka bir şekle sokmuş olmuyor muyuz ve bu da dini değiştirmek değil midir? Dinin diğer emirleri de böyledir. Yani bize nasıl emredilmişse öyle yapmak zorundayız. Aksini yaptığımız takdirde dalâlete gitmiş oluruz. Bunun içindir ki, Peygamberimiz, yukarıda naklettiğimiz hadiste, dinde ihdas edilecek şeylerin reddedileceğini söylemiştir. Başka bir hadiste de "Herid'at dalâlettir" (10) demekle, dine eklenen her yeniliğin istisnasız sapıklık olduğunu ve bunlardan hiç birinin iyi olamayacağını açıkça tebarüz ettirmiştir.

Peygamberimiz bid'atları reddettiği gibi, onun vefatından sonra arkadaşları da bu yolda titiz davranarak dinden olmıyan işlerle mücadele etmişler. Bu konuda İslâm Tarihi, Hazreti Ebubekir hakkında şunları yazıyor:

"Hazreti Ebubekir'in en çok ehemmiyet verdiği meselelerden biri, müslümanlığı bütün kuvvet ve bütün canlılığıyla muhafaza idi. Onun için kendisi bid'atlarla mücadele eder, herkesin din-i sahih üzere hareket etmesini, herkesin dini ciddiyetle talim ve tettebbu' edenlerden öğrenmesini istihdaf ederdi." (11)

Diğer bütün sahabeler de öyle idiler. Meselâ Sahabe büyüklerinden Abdullah bin Mes'ud, bir mescitte akşam namazından sonra cemaattan birinin; şu kadar tesbih, şu kadar hamd, şu kadar tekbir getiriniz, dediğini ve cemaatın da öyle yaptığını haber almış, bunun üzerine oraya gitmiş, öyle dediklerini işitmiş ve kızarak şöyle demiştir: "Ben İbni Mes'udum. Sizler bu hareketlerinizle ya haksız yere bir bid'at getirdiniz, yahut Muhammed'in ashabına ilimce üstün geldiniz." (12)

Bu konuyu bir misâlle biraz daha aydınlatalım:

Demokrasi usulıyla idare edilen memleketlerde kanun yapma yetkisi, milletin oyu ile seçilip iş başına getirilmiş ve bu suretle halkın mümessilliğini kazanmış olan milletvekillerine aittir. Onlardan başka kimsenin kanun yapma salâhiyeti yoktur. Şu halde bir işin kanun olabilmesi ve "Kanun" diye icra ve tatbik edilebilmesi için, onlar tarafından "Kanun" diye kabul edilmiş olması şarttır. Buna göre bir kimse, onların kabul etmediği bir işi —Bir maslahat icabı da olsa— "Kanun" diye ilân ve tatbik edebilir mi? Şüphesiz hayır.

İşte din de böyledir. Dinin vâzı da Allah olduğuna göre, bir şeyin din olması için onun tarafından vaz'edilmiş olması lâzımdır. Nasıl milletvekilleri tarafından vaz'edilmeyen bir tasarı kanun olamazsa, Allah tarafından vaz'edilmeyen bir görüş de din olamaz.

Her işin belirtilmiş bir sınırı vardır. Bu sınırı aşarsa meşruiyetini kaybetmiş olur. Dikkat edilirse hayatımızın cereyanı bile bir takım kayıt ve şartlara bağlanmış ve

bunlarla sınırlanmış durumdadır. Meselâ bir insan istediği işde çalışabilir, fakat başkasının zararına olan hırsızlık gibi bir işi yapamaz. Gerçi bu da bir emeğin harcanmasına bağlı olduğu için bir çeşit çalışmaktır. Ama haddini aştığı için de gayri meşru ve dolayısıyla cezayı mucip olur. Bir tüccar da istediği malı alıp satabilir. Lâkin esrar gibi zararlı bir maddeyi alıp satamaz. Demek oluyor ki; her işin, yetkili mercii tarafından çizilmiş bir sınır içinde cereyan etmesi ve bunun dışına çıkmaması lâzımdır.

Din de yegâne mercii olan Allah tarafından nasıl bildirilmişse o şekilde olması gerekir. Şu halde dine yapılan ilâveler aslâ din olamaz ve dinin çerçevesini aştığı için insanı helâke götürür. Peygamberimiz bu konuda şöyle buyuruyor: "İfrattan sakınınız. Çünkü evvelkilerin helâk olmalarının sebebi, dinde ifratları idi." (13)

DİNİN KAYNAKLARI

Şimdi şöyle bir soru ile karşılaşırız:

Dinden olan işlerle sonradan dine ilâve edilen uydurmaları ayırdetmek için ne yapmak lâzımdır? Tâbî elimizde bir ölçü olacak ki onun vasıtasıyla dinden olanı ve olmıyanı bir birinden ayırabilelim ve hak olanı kabul, bâtlı olanı da reddedebilelim. Bu ölçü nedir?

Bu sorunun cevabını aşağıda veriyoruz:

Nasıl ki her müessesenin bir kaynağı varsa, dinin de kendine mahsus bir kaynağı vardır. Meselâ bir dernek nasıl ki her kararını, her faaliyet ve hareketini kendi tüzüğünün emir ve hükümlerine göre icra ediyor ve ondan dışarı çıkamıyorsa, dinin de bir nizamnamesi vardır. O da bu nizamnamenin emir ve hükümlerine göre tatbik olunur. İşte biz de bu nizamnameye dinin kaynağı diyoruz. Bu da iki esastan mürekkeptir.

1— Kur'ân-ı Kerîm.

2— Peygamberimizin söz ve hareketleri.

Şimdi bunları ayrı ayrı izah edelim:

KUR'ÂN-I KERÎM

İslâm dininin emir ve hükümlerini bildiren en kuvvetli ve birinci organ, Kur'ân-ı Kerîm'dir. Kur'ân, Cenâb-ı Allah'ın kelâmı olmak sıfatiyle, dinin emir ve hükümlerini bildirmekte en doğru bir ölçü ve düsturdur. Bu sebeple de Kur'ân'ın bir adı **Furkan**'dır. Yani hak ile bâtlı, doğru ile yanlış bir diğerinden ayırıcıdır. Bundan dolayı gerek Peygamberimiz, gerek onun arkadaşları, Kur'ân'a muhalif bir söz veya harekette bulunmamışlar, bizim de bulunmamamızı emretmişlerdir. Peygamberimiz son haccında iradettiği meşhur hutbesinde Kur'ân hakkında şöyle buyurmuştur:

"Size öyle birşey bırakıyorum ki, ona sınıksız sarıldıkça aslâ dalâlete sapmıyacaksınız. Bu da Allah'ın kitabıdır." (14)

Bunun içindir ki ondan sonraki sahabeler de Kur'ân'a muhalif bir harekette bulunmamış ve bir söz söylememişlerdir. Onlar Peygamberin sözlerini naklederken bile Kur'ân'ı kıstas olarak ellerine alır, ona muhalif olan sözün Peygamber tarafından söylenmediğini anlarıydı. İslâm tarihi, Peygamberin muhterem refikaları Hazreti Ayşe'nin hadis hakkındaki ilminden bahsederken şöyle diyor: "Hazreti Ayşe'nin hadiste en ziyade riayet ettiği esas, rivayetlerin Kur'ân'a muhalif olmamasıdır." (15)

Nasıl ki bir devletin kanun, nizam, karar, icraat ve bütün işlerinin, o devletin anayasasına uygun olması ve hiç bir suretle aykırı olmaması gerekirse, İslâm dininin de anayasası mahiyetinde olan Kur'ân, bu dinin bütün emir ve hükümlerinin köküdür. Binaenaleyh İslâm dininde bütün işlerin Kur'ân-ı Kerîm'e uygun olması ve aslâ aykırı bulunmaması lâzımdır.

İşte biz de şeyhlik ve tarikatçılık hakkında herşeyden evvel Kur'ân'a müracaat edecek, onu kendimize hakem kılacak ve onun açık emirlerine göre konumuzu izah edeceğiz. Umarız ki şeyhler ve adamları da Kur'ân'ın bu emirlerini kabul edecek ve artık bu işlerine son vereceklerdir.

İşte biz de şeyhlik ve tarikatçılık hakkında herşeyden evvel Kur'ân'a müracaat edecek, onu kendimize hakem kılacak ve onun açık emirlerine göre konumuzu izah edeceğiz. Umarız ki şeyhler ve adamları da Kur'ân'ın bu emirlerini kabul edecek ve artık bu işlerine son vereceklerdir.

İşte biz de şeyhlik ve tarikatçılık hakkında herşeyden evvel Kur'ân'a müracaat edecek, onu kendimize hakem kılacak ve onun açık emirlerine göre konumuzu izah edeceğiz. Umarız ki şeyhler ve adamları da Kur'ân'ın bu emirlerini kabul edecek ve artık bu işlerine son verecekler.

HADİSLER

Dinî kaynağın ikinci kısmı da Peygamberimizin hadisleridir. Cenâb-ı Allah, Kur'ân'da zikredilmeyen bazı hükümleri bildirmesi için Peygambere emir vermiş, o da bunları kendi sözleriyle bildirmiştir. İşte bu emirlere hadis denir. Bunlar görünüşte Peygamberin sözleri ise de hakikatte Allah'ın emirleriyle söylenmişlerdir. Bu itibarla Kur'ân'dan sonra dinin ikinci derecedeki kaynağı Peygamberimizin hadisleridir. Şu halde bir işin dinden olup olmadığını anlamak için, Kur'ân'dan sonra hadislere müracaat etmek gerekir. Biz de bu yolu takib ederek şeyhlik ve tarikatçılık hakkında, Kur'ân'dan sonra hadislerden delil getirmek suretiyle dâvamızı ispat edeceğiz.

Şunu da belirtelim ki; nakledeceğimiz hadislerin sahih ve kimse tarafından itiraza uğramamış olduğuna pek dikkat edeceğiz. Zira halk arasında ve hattâ bazı kitaplarda bile bir çok uydurma sözler yayılmış ve bunlar birer hadis olarak revaç bulmuşlar. Okuyucuları bu tereddütten kurtarmak için, nakledeceğimiz hadislerin mehzalarını da bildireceğiz.

SAHABELERİN SÖZ VE HAREKETLERİ

Kur'ân ve hadislerden sonra, dinin delilini, Peygamberimizden sonraki devirde cereyan eden hâdislere karşı sahabelerin tutumları ve sözleri teşkil etmektedir.

Filhakika sahabeler, din babında bir hüküm koymak yetkisine haiz olmadıkları ve Allah'tan vahiy almadıkları için hareketleri bizzatihi örnek tutulamaz. Fakat onların başka bir sıfatları vardır ki, o sıfat sayesinde dinde birer örnek tutulurlar. Bu da onların Peygambere olan arkadaşlıklarıdır. Mâlum olduğu gibi bütün sahabeler her zaman Peygamberle beraber bulunmuş, gerek barışta, gerek savaşta ona refakat etmiş, onun her söz ve hareketine tamamiyle vâkîf olmuş, tebliğ ettiği Allah'ın emirlerini bizzat kendisinden dinlemiş, anlamadıklarını tekrar tekrar sorarak şüphe ve tereddütlerini gidermiş ve bu vesilelerle Peygamberden sonra dinin en salâhiyetli ve ikinci derecede tebliğcileri haline gelmişlerdir.

Bilhassa Peygamberimizin bütün hayatına vâkîf olan muhterem eşleri ve bunlardan sonra kendisine herkesten fazla refakat eden ve onun birer müşaviri olan Hazreti Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve diğer büyük ashap, ona yakınlıkları ve dinde kendisinden aldıkları öğütler ve edindikleri bilgi sayesinde dinin bütün inceliklerine muttali olmuş ve bu vesileyle zamanlarındaki sahabelere bile birer önder olmuşlardır. Binaenaleyh Kur'ân ve hadislerden sonra en yetkili din mercii sahabelerdir. Onların hareketleri de bizim için kuvvetli delil ve örneklerdir. Bilhassa halifeler, din hususunda çok dikkatli davranmış ve dini eksiksiz ve fazlasız olarak tatbik ederek ondan olmıyan işlerin ona karışmasına aslâ müsamaha göstermemişlerdir. Bunun içindir ki bunlara "Râşid" yani doğru yolda olan halifeler denilmiş ve denilmektedir. Onların gittiği yolun Peygamberin yolu olduğunu ve bizim de bu yola uymamızı bizzat Peygamberimiz şöyle emretmiştir: "Benim gidişime ve hidayette olan râşid halifelerin gidişine sımsıkı tutunuz." (16)

İşte biz de Peygamberimizin bu büyük arkadaşlarına mutlak surette inanarak, söylediklerini dinî sözleri ve öğütleri Peygamberimizden nakletmiş olduklarına tamamen kanaat getirerek, onları birerini önder ve hareketlerini de birer dini dayanak bilerek Kur'ân ve hadislerden sonra üçüncü derecede onlara müracaatta bulunacağız ve en sağlam kaynaklardan naklen İslâm tarihinden delil ve misâl getirecek ve bunları dâvamıza şahit göstereceğiz.

MÜÇTEHİDLERİN SÖZLERİ

Din hususunda delil olacak bir de müctehidlerin sözleri vardır. Fakat bunların sözleri de sahabelerinki gibi kaynak değil, yalnız delil olur. Esasen onlar da içtihadlarını yukarıdaki esaslar dairesinde yapmışlardır. Yani söyledikleri bütün dinî sözler ve çıkardıkları bütün dinî hükümler için mutlaka Kur'ân veya hadislerden bir kaynak ve dayanak bulmuşlardır. Bu itibarla dinde müctehidlerin sözleri de delil sayılır.

Şunu da kaydetmek gerekir ki; Kur'ân ve hadislerde zikredilmeyen bazı meseleler vardır. Bunları müctehidler kendi şahsî düşünce ve ilmî metodlarıyla halletmişlerdir. Fakat bunlar Allah ve Peygamberi tarafından söylenmediği için din olamaz. Ancak içtimaî işler olur. Binaenaleyh bu işler hakkında o zaman verilen hükümleri ve söylenen sözleri her zaman kabul etmek mecburiyeti yoktur. Bunlar dinî olmadığı için

her zamanın şartlarına ve icaplarına göre değişir. Din işinde ise mutlaka Allah ve Peygamber tarafından söylenen sözler muteberdir. Bu nokta, biraz aşağıda nakledeceğimiz İmam-ı Şafî ve İmam Ahmed'in sözlerinden daha iyi anlaşılır.

Bir de şunu belirtelim ki; iĉtihad yalnız amelî işlerde olur. Yani bir müctehid fiilî işlerde iĉtihad eder. Âyet ve hadislerin bahsetmediği ve bunun iĉin de zamanın ve mekânın şart ve icaplarına göre değişeceğini söylenenler de işte bu amelî işlerdir. İnanĉ ve itikat işlerinde ise iĉtihadın hükmü yoktur. Bunlar ancak âyet ve hadislerin emirlerine göre olur. Meselâ bir veya birkaç insan, Kur'ân ve hadisle sabit olmıyan bir dini akîde ortaya atarlarsa ve bunun iĉtihadla yaptıklarını iddia ederlerse, bu aslâ kabul edilmez.

İSLÂM DİNİNDE ŞAHİSLARA TAKLİT YOKTUR

Bunlardan başka kimsenin söz ve hareketi muteber sayılmaz ve din iĉin bir mesned teşkil edemez. Zira yukarıda arzeddiğimiz gibi Allah'ın emri olmaksızın Peygamberler dahi dinî hükümler koymaya yetkili değiller iken, başka birinin yetkili olmasına nasıl imkân verilir? Bir şahıs ne kadar âlim olursa olsun, sözünü bu esaslardan birine dayamadıkĉa sözü aslâ din olamaz. Ancak şahsî fikir ve mtalâasından ibaret kalır. Bizim uymamız ve din olarak kabul etmemiz gereken şey ise, Allah'ın ve Peygamberin emirleridir. şu veya bu şahsın fikrine uymaya mecbur olmadığımız gibi, bunu din olarak kabul etmeye yetkimiz de yoktur. Hele bu şahsî düşünceler, bir takım maddî menfaatler veya yaldızlı şöhret kazanmak maksadına matuf olursa ve bunu temin iĉin din kisvesine bürünürse, bunları din diye tanımamıza ve kabullenmemize hiĉ, ama hiĉ imkân kalmaz. Zira bu ĉeřit arzulara boyun eğmek, zilletin en bayağısı olduğu gibi, fikir ve hakikatten de sıyrılıp başkasının emeline hizmet ve bu emelin gerĉekleşmesi iĉin budalaca bir uşaklık olur.

Halbuki bir ĉok kimseler, bir işin hakikat olup olmadığını incelemeye dahi lüzum görmeden sadece başkası tarafından yapıldığı iĉin kabul ediyorlar. Bahis konumuz olan şeyhlik ve tarikatĉılık ta bu kr taklitĉilik sebebiyle bu kadar revaĉ bulmuş ve taraftar peyda etmiştir. Bu taklitĉilere bizzat Hazreti Ali şu hakîmane ve ĉok isabetli cevabı vermiştir: "Hakkı adamlar vasitasiyle tanıma! Hakkı tanı ki onun ehlini tanıyasın." (17)

Bu değerli söz, hakikaten büyük bir düsturdur. Bundan da anlaşılıyor ki; önce hakkı tanımak, onu bir lĉ yapmak ve herkesin hareketini onunla lĉmek lâzımdır. O zaman kimin haklı, kimin haksız olduğu kolayca anlaşılır.

Dinde de hak mizanı Kur'ân ve hadis olduğuna göre, dinî olup olmadığı anlaşılmak istenen herşeyin onlarla lĉlmesi icabeder. Dikkat edilirse dinimizin müctehidler bile her sözlerini Kur'ân ve hadislerin emirlerine dayandırarak söylemiş ve böylece dinin ancak o kaynaklardan alınabileceğini beyan etmişlerdir. Bu konuda İmam-ı Şafî Hazretleri, talebesi İbrahim Mezenî'ye şöyle demiştir:

"Szmn hadis'e muhalif olduğunu gördüğünüz zaman, hadisle hareket edin ve sözümü dama atınız. Yâ İbrahim! Her söylediğimde beni taklid etme ve kendin iĉin bak. ĉnk bu dindir. Peygamberden başka hiĉ bir kimsenin sözünde —ĉok bile

olsalar— kıyasta da ve hiç bir şeyde delil yoktur. Burada (Dinde) Allah ve onun Peygamberinden başka kimseye itaat yoktur." (18)

İmam Ahmed Hazretleri de bu hususta şöyle diyor:

"Dinde Allah ve Peygamberiyle beraber başkasına söz yoktur. Beni taklid etme! Malik'i de, Evzaî'yi de, Nehaî'yi de taklit etme. Sen de, onların hükümlerini aldığı kitap ve hadisten al." (19)

İşte bu büyük imamların sözleri dâvamızın kuvvetli birer delilidir. Çünkü kendileri taklidedilen birer mezhep imamı oldukları halde, hakikatte taklidedilenin kendileri değil Peygamber olduğunu, Peygamberin sözlerine muhalif olan kendi sözlerinin muteber olmadığını açıkça ifade etmişlerdir. Şu halde dinde kimsenin şahsî fikir ve düşüncesine uyulmaz, ancak Allah ve Peygamberin emirlerine uyulur.

PEYGAMBERİN SÖZ VE HAREKETLERİNİN İKİYE TAKSİMİ

Peygamberin dahi dine müteallik olmıyan şahsî fikirleri din olamaz ve bunları taklit etmek zarureti yoktur. Bunu bizzat Peygamberimiz şöyle beyan etmiştir: "Ben ancak bir insanım. Size dininizden bir şey emrettiğim zaman onu tutunuz. Kendi re'yimden size bir şey emrettiğim zaman ancak ben bir beşerim." (20)

Demek oluyor ki; Peygamber dine ait emir ve hükümleri ancak Allah'tan alır tebliğ ederdi. Bu emirlere uymak zarurîdir. Dine ait olmıyan işlerde kendi şahsî fikir ve mütalâasını beyan etmiştir. Fakat bu hususta kendisine uymak mecburiyeti yoktur: Çünkü beyan ettiği fikir, bir beşer dimağından çıkmış şahsî bir düşünceden ibarettir.

Buna Peygamberin hayatından birçok örnekler vermek mümkündür. Ezcümle Peygamber Hudeybiyye muahedesini kabul ettiği zaman, bu muahede görünüşte müslümanların aleyhine ve düşmanların lehine sanılmış, bunun için Hazreti Ömer muhalefet ederek anlaşmanın feshini istemiş, fakat bilahare Peygamberin bu hususta Allah'tan emir aldığını öğrenince kabul etmiştir.

Bu da gösteriyor ki; Peygamberin, Allah'ın emrine dayanmıyan emirlerine hemen uymak mecburiyeti yoktur. Hazreti Ömere bu anlaşmanın Allah'ın emrine değil, Peygamberin şahsî fikrine müstenit olduğunu sanarak feshini istemiştir. Zira Peygamber de beşer olduğundan bu meselede yanılmış olabilir. O halde âmmenin zararına görünen bir işde Onun şahsî düşüncesine uymak neden mecburî olsun?

İşte Hazreti Ömer bu fikirde idi. Hattâ Peygamber ve Hazreti Ebubekir'e müracaat etmiştir. Sonra anlaşmanın Allah'ın emriyle yapıldığını anlayınca bir hikmete mebni olduğuna inanarak kabul etmiştir. Nitekim muahedenin neticesi müslümanların lehine tecelli etmiş ve Mekke'nin fethine kadar gitmiştir. (21)

Peygamber de, Allah'ın emrine dayanmıyan idarî işler hakkındaki şahsî fikrinden bazan vazgeçip çoğunluğun reyine uymuştur. Meselâ Hendek savaşında İslâmiyet'in bütün düşmanları işbirliği ederek Medine'yi muhasara etmişler ve bu muhasara uzun bir zaman sürmüştür. Müslümanlar ise şehrin etrafında hendek kazarak kendilerini ve memleketlerini savunmuşlar. Fakat düşman ordusu muhasaranın şiddetini hergün arttırmıştır. Bu yüzden müslümanlar büyük bir sıkıntıya düşmüşler. Peygamber de bu

durumu gidermek için bir anlaşma yapılmasını istemiş, lâkin düşman bu sulhun yapılması için, kendisine Medine mahsulünün üçte birini vermelerini şart koşturmuştur. Peygamber de buna razı olup anlaşma yapmayı düşünmüştü. Bunun için Medine ileri gelenlerinden Sa'd bin Muaz ile Sa'd bin Ubade'yi yanına çağırarak kendilerine bu fikrini bildirmişti. Onların verdiği cevapla Peygamberin bu cevaba karşı tutumunu hep beraber İslâm tarihinden dinliyelim:

"Eğer bu bir vahy-i İlâhî ise, ona karşı hiç bir sözümüz yoktur. Yok eğer şahsî bir mütalâa ise şunu arz etmek isteriz ki, cahiliyet zamanında bile biz böyle haraçlar vermedik. Müslümanlık bizi yeni bir hayata kavuşturmuş iken biz bu zilleti kabul etmeyiz. Bu şehametkârane sözler Resul-i Ekrem'i memnun etmiş, o da: O halde düşmanlar ellerinden ne geliyorsa yapsınlar demiştir." (22)

Bu tarihî hakikatten daha açık bir delil olabilir mi? Görülüyor ki bu büyük zatlar, Peygamberin teklifini Allah emrine müstenit değilse kabul edemeyeceklerini açıkça ifade etmişler. Peygamber de bu cevaplarından memnun olarak fikirlerine uymuş ve nihayet muzaffer de olmuştur. Eğer Peygamberin şahsî mütalâasına uymak mecburiyeti olsaydı, şüphesiz ki Peygamber, onları bu fikrini kabul etmeye zorlar ve onlara kabul ettirirdi. Fakat hakikat aksinedir.

Yine Uhud savaşına takaddüm eden günlerde, Mekke'lilerin Medine üzerine hücumla hazırlandıkları haberi duyulunca, Peygamber müslümanların Medine'de kalıp şehri müdafaa etmelerini istemiş, fakat ashap bu fikre muhalefet etmiş, bunun üzerine Peygamber de onların fikrini kabul ederek Medine haricinde düşmanı karşılamak üzere şehirden çıkmıştır. (23)

Peygamberin söz ve hareketlerinin iki kısım olduğunu, bir de Hindistan'ın ünlü âlimlerinden Süleyman Nedevî'den dinliyelim:

"Resûl-i Ekrem'den sâdır olan fiile sünnet denir. Bu da iki kısımdır; İbadî, âdî. İbadî e'fal, sırf sevap niyetiyle dinî tarzda vuku bulan işlerdir. Âdî e'fal ise, Resûl-i Ekrem bunları dinî bir haysiyetle yapmamış, dünyevî bir menfaat, yahut şahsî veya ânî bir zaruret sevkiyle yapmıştır. Âdî fiillere uymak ümmet için zarurî değildir. İbni Abbas ile Hazreti Ayşe, Peygamberin fiillerini taksim ediyorlardı. Rasûl-i Ekrem Hac esnasında Ebtah denilen yere iniyordu. İbni Abbas ile Hazreti Ayşe bunu sünnet saymazlardı. Sahihi Müslüm ile İmam Ahmed'in Müsned'inde şu rivayet vardır: Ebtah'a inmek sünnet değildir. Resûl-i Ekrem buradan hareket kolay olduğu için oraya inmiştir." (24)

İşte Peygamberimizin en yakınlarından biri olan amcası oğlu İbni Abbas ile, onun bütün hayatına ve emirlerine herkesten fazla vâkıf olan ve dolayısıyla din babında çok yüksek bir makam işgal eden muhterem refikaları Hazreti Ayşe de, Peygamberin dine müteallik olmıyan şahsî işlerinin dinden sayılmadığını açıkça ifade etmişlerdir. Bu da sahih hadis kitaplarıyla sabittir. Artık bu konuda tereddüt etmeye mahal kalır mı? Hem sadece onlar değil, diğer sahabeler de öyle yapmışlardır. Ezcümle İslâm tarihinde, hattâ cihan tarihinde adaleti ve dindarlığıyla müstesna bir yer alan Hazreti Ömer de aynı hattı hareketi takibetmiştir. Yine Hindistan'ın büyük âlimlerinden Mevlânâ Şiblî, Hazreti Ömer'in ictihad ve rehberliği bahsinde şöyle diyor:

"Halk umumiyetle zanneder ki; Peygamberin her sözü ve her hareketi bir vahiydir. Bazı cür'etkârlar, muaşerete ait harekâtın istisnasiyle Peygambere müteallik bütün harekâtın, bütün akval (sözler) ın vahyi ilâhî eseri olduğunu söylerler. Halbuki hakikat şu merkezdedir ki; Peygamberin ancak Peygamberlik sıfatiyle verdiği emirler vahyi ilâhî eseridir. Fakat zamanın ihtiyacını tatmin için verilen emirler, dinî emirler derecesinde mukaddes değildir. Hazreti Ömer'in bu noktayı tavzih için sebmeden himmeti, başka bir kimse tarafından gösterilmedi.

Tam bir istikra (araştırma) dan sonra anlaşıldığı üzere Hazreti Faruk, Resûl-i Ekrem'in müslümanlığı tebliğe ait ve beşeriyeti tekemmüle saik ehadis (sözler) ini sair mevzulara müteallik ehadisten ayırmaya ziyadesiyle çalışmıştır. Bundan dolayıdır ki Hazreti Faruk, Şemali Muhammediyye (Peygambere mahsus işler), yahut Peygamberin tarzı telebbüsü (giyiniş şekli) ne vesair âdetlerine müteallik ehadisini nadiren rivayet ederdi. Bunun sebebi; bu gibi şemal ve âdât-ı Muhammediyyenin teklifi ve teşriî mahiyeti haiz bulunmamasıdır. Hazreti Faruk bu mahiyette olan ehadisi rivayette ısrar etmiş olsa, bunlar hedef-i Risaleti (Peygamberlik amacını) izah eden ehadis ile karıştırdı.

Hazreti Ömer, bu birbirinden ayrı iki sıfatı ktakdir ettiği için, dine müteallik olmıyan meselelerde kendi fikrine göre harekette bir beis görmemiştir.

Resûl-i Ekrem'e ait akval ve e'alin bu suretle tefriki, mesail-i fihriyye üzerinde büyük bir tesir icra etmiştir. Çünkü Resûl-i Ekrem'in mansıbı risaletine müteallik olmıyan akval, zaman ve mekânın ihtiyacına göre kanun ve hükümler vaz'ı için kapıyı açık bırakmıştır." (25)

İşte bu tarihî hakikatler bize şunu gösteriyor ki, din konusunda Allah'ın emri olmıyan şahsî fikir, düşünce ve arzular, her kimden sâdır olursa olsun asla muteber değildir. Bunlar, sahiplerinin indî mütalâası olmaktan katıyyen ileri gidemezler. Binaenaleyh bunlara hiç bir suretle uyulmaz.

KİTAPLARIN DURUMU

Burada şöyle bir soruyla karşılaşırız:

Kitapların durumu nasıldır? Allah'ın emri olmıyan işler ve sözler din olamayacağına göre, kitaplarda görülen herhangi bir fikir Allah'ın emrine istinad etmediği ve yazarının şahsî düşüncesinden ibaret olduğu takdirde kabul olunmayacak mı, yoksa kitap olduğu için içindeki her söze, dinî bir esasa dayansın-dayanmasın uyulacak mıdır?

Cevap verelim:

Allah'ın emri olmıyan iş ve sözler ister şahısların ağızından çıksın, ister tarafından yapılsın, isterse kitaplarda yazılmış olsun aslâ din olamaz ve din diye kabul edilemez. Kitabı yazan da bir insan olduğu için, yazdığı indî fikirler ancak kafasının mahsulü olabilir.

Fakat halk arasında din kitabı diye tanınan ve hatta bu bapta rağbet de gören birçok kitaplar, hakikate uymıyan düzinelerle söz ve fikirler ihtiva etmekte ve bilmiyenlerce

din telâkki edilmektedir. Hattâ bu karakterde olan bazı kitaplar o kadar ileri gitmişlerdir ki; birçok uydurma sözleri hadis diye tavsif etmişlerdir. Bu sözler halk arasında da birer hadis olarak yayılmışlardır. Meselâ tarikatçıların, tarikatçılığın esaslarından biri olarak tanıdıkları "Kim nefsini tanısa Rabbını da tanımış olur" ve gûya Allah'tan naklen "Ben bir gizli define idim, tanınmak istedim, halkı yarattım, onlar da beni benimle tanıdılar" sözleri, birçok kitaplarda hadis diye yazılmakta ise de, hakikatte hadis değil uydurma sözlerdir. (26)

Bu münasebetle bir hatıramı da anlatmayı faydalı buluyorum:

Bundan birkaç yıl önce Diyarbakır'da bir kitapçı dükkânında Abdülkadir Geylanî'nin menkıbeleri hakkında yazılan Tefrihül'hâtır adlı Arapça bir kitap gördüm. Alıp okudum. Okudum ama, onu okumakla geçirdiğim zamanıma da doğrusu çok acıdım. Zira kitabın, zaman harcamaya değer bir tarafı yoktu. Hattâ diyebilirim ki içinde tek bir hakikat dahi mevcut değildi. Okuyucuları bu hususta aydınlatmak için hâtırında kalan bir hikâyesini nakledeyim:

"Bir ihtiyar kadının oğlu ölmüş, kadın son derece üzülmüş ve oğlunun tekrar dirilmesi için Abdülkadir'e giderek tavassutunu (!) rica etmiş. Abdülkadir akşama kadar beklemesini söylemiş. Akşam ölüm meleği Ezrail, Abdülkadir'in ziyaretine gelmiş, o gün dünyada ölenlerin hepsinin ruhlarını bir torbaya koymuş, torba da elinde imiş. Abdülkadir, kadının oğluna ait ruhu geri vermesini istemişse de, kabul ettirememiş. İsrar edince, Ezrail elinden kurtulmak için göklere uçmuş. Buna kızan Abdülkadir de hemen peşinden uçarak onu takibe koyulmuş, nihayet uzun bir mesafe aldıktan sonra kendisine yetişmiş ve elindeki torbayı alarak fırlatmış. Bundan torbanın ağzı açılmış, bütün ruhlar çıkmış ve her biri gidip sahibinin cesedine girmiş, böylece o gün dünyada ölenlerin hepsi yeniden dirilmişler ve Azrail'in de o günkü mesaisi boşa gitmiş. Bu durumdan fazla üzülen Azrail Allah'a şikâyet etmiş, Allah da kendisine şu cevabı vermiş: O Abdülkadir'dir, her istediğini yapar, kendisine kimse karışamaz." (27)

Biz bu hikâye hakkında karar vermeyi okuyucuların takdirine bırakıyoruz. Hakikatte Beniisrail hurafelerinde de böyle cahilane ve saçma şey yoktur. İtiraf edeyim ki; bunu nakletmekten bile hicap duydum. Lâkin kitap denilen böyle zehirli yayınlar hakkında okuyuculara bir fikir vermek için kendimi bu hicaba dayanmaya da zorladım. Şimdi düşünelim; hakikate uymasına dinen de aklen de imkân olmıyan bu herzeyi, kitapta yazıldığı için kabul etmemiz mi lâzım? Tabîi akl-ı selim sahibi bir insan bunu aslâ kabul etmez.

Şeyhlik ve tarikatçılık hakkında yazılan kitapların hemen hepsi de bu gibi hurafelerle doludur. Bu kitaplar, âyet ve hadisleri değil, şeyhlerin sözlerini ve keramet diye uydurulan yapmacık hikâyeleri ihtiva etmektedirler. Bu sebeple bunlara kati surette inanmamak gerekir.

TAKLİTTEN KURTULMAK İÇİN GEREKEN CESARET

Fakat —maalesef— görüyoruz ki; birçok kimseler kitaplarda gördüklerini, doğru olup olmadığını araştırmaya dahi lüzum duymadan kabul ediyorlar. Onlara göre bir söz kitaba girdimi, doğru olmuş demektir. Çünkü kitap, kitap olmakla doğrudur. Bilmiyorlar ki; kitabı yazan da bir insandır. İnsan ise hatâdan ârî değildir.

Bu kanaat yalnız kitaplar hakkında değil, şahıslar hakkında da beslenmektedir. Bilhassa şeyhlik ve tarikatçılığa inananlar kendi şeyhlerinden veya ondan evvelkilerden bir söz işittiler mi, hemen inanır ve doğru olduğunu kabul ederler. Kendilerine bu sözün yanlış olduğu ve hakikate uymadığı söylenince de cevap hazır: "Filan şeyh böyle demiş, doğru olmamasına imkân var mı?" Onların nazarında şeyh bir hak mizanıdır. Her sözü hak ve her hareketi doğru olur. Zira ondan sâdir olmuştur. Bu öyle bir zihniyet ki, dünyada bir eşi yoktur. Bu bakımdan buna benzer bir misal getirmek mümkün olmuyor.

Kanaatimizce bunun en mühim sebebi; bu adamların kendilerini şeyhlerin taklidinden kurtarmaya cesaret edememeleridir. Onların aklınca hâkimiyet kayıtsız-şartsız şeyhindir ve bu esas dahilinde ona tabi ve teslim olmak gerekir. Bu teslimden sonra da şeyhin her söz ve hareketini doğru kabul etmek ve ona hiç bir itirazda bulunmamak şarttır. Şeyhin, dine ve hakka muhalif herhangi bir söz veya hareketi görülse dahi bunda bir hikmet (!) bulunduğu inarak itiraza cesaret edilemez. Çünkü itiraz edildiği takdirde, şeyhin onları tarikattan atması ihtimali vardır ki kendilerince bu, dinlerini de imanlarını da berhava eder, götürür.

Kasacası: Hristiyanların papazlar hakkındaki itikatları gibi onlar da şeyhefendiyi yeryüzünde Allah'ın yegâne vekili ve sözcüsü bilir, dolayısıyla insanı dinden de atabileceğine, hidayete de getirebileceğine inanırlar. Tabii bir insana bu göz ve zanniyle bakan bir adam onu mükellef bir fani değil de mukaddes bir varlık bilir. Böyle olunca da ona itiraz etmeye aslâ cesaret edemez.

İşte bütün bunların sebebi; körükörüne başkasına bağlanmak, insanı mabut haline getirmek, onu hak terazisi tanımak ve hatâ ettiğini söylemeye cesaret etmemektir. Meselâ birçoklarına, şeyhlik hakkında Kur'ân ve hadislerde bir delil olmadığı, bilâkis bunu reddedecekmüteaddit delillerin mevcut bulunduğu söylendiği zaman âyet ve hadisleri kabul edecekleri yerde, "Efendim! Bu kadar zatlar şeyh olmuşlar, demek ki şeyhlik vardır" diye mantıksız bir cevap verirler. Oysa Kur'ân ve hadislerde olmadıktan sonra onun bunun yapmasıyla din olabilir mi? Ama bunu söylemek de cesarete bağlıdır. Bizim dediğimiz adamlar işte bu cesareti gösteremiyorlar.

Hulâsa taklitçilikten kurtulmak için hak olmyan iş mucizelerin ancak Allah tarafından yapıldığına, peygamberlerin kendiliklerinden mucize gösteremeyeceklerine dair Kur'ân'da sayısız âyetler vardır. Bunlardan bazılarını zikredelim:

"Dediler ki; niçin rabbından üzerine âyet (mucize)'ler inmedi. De ki: Mucizeler ancak Allah nezdindedir." (Ankebut: 50)

"Ve dediler ki: Biz sana inanmıyacağız, tâ ki bizim için yerden bir kaynak fışkırtasın, yahut senin için hurmadan ve üzümünden bir bahçe olsa ve içlerinde nehirler akıtasın,

yahut zul'mettiğın gibi üzerimize göğü düşüresin, yahut Allah ve melekleri görülecek halde getiresin, yahut senin altundan bir evin olsun, yahut göklere çıkasın, üzerimize okuyacağımız bir kitap indirmediğçe çıktığına da asla inanmıyacağız. De ki: Rabbımı tenzih ederim, ben elçi bir beşerden başka bir şey miyim?" (İsra: 90-93)

"İnkâr edenler derler ki: Niçin rabbından üzerine bir âyet (mucize) inmedi? Sen ancak ihtarcısın." (Ra'd: 7)

"Kendilerine bir mucize geldiğı takdirde, mutlaka inanacaklarına bütün güçleriyle Allah'a yemin ederler. De ki: Mucizeler yalnız Allah nezdindedir." (En'am: 109)

"De ki: Ben size, Allah'ın hazinelerinin yanımda olduğunu söylemiyorum, gaybi de bilmiyorum, size melek olduğumu da söylemiyorum. Ancak bana vahyedilene uyarım." (En'am: 50)

"De ki: Ben, Allah'ın dilediğinden başka nefsim için hiç bir menfaat veya zarara malik değilim. Eğer gaybi bilseydim hayrı çoğaltırdım, bana zarar da dokunmazdı. Ben ancak inanan bir millet için müjdecı ve ihtarcıyım." (A'raf: 188)

"Hiç bir peygamber, Allah'ın izni olmadıkça bir âyet (mucize) getiremez." (Ra'd: 38)
İşte bu ve bunların mealinde olan birçok âyetler, mucizelerin ancak Allah tarafından yapıldığını, peygamberlerin istedikleri zaman mucize gösteremeyeceklerini açıkça ifade etmektedirler. Eğer peygambere, her istediğı zaman mucize göstermek yetkisi verilmiş olsaydı, o zaman "Ben de sizin gibi bir beşerim", "Mucizeler ancak Allah'ın emrindedir" demiyerek her istendiğı vakit hemen gösterir ve işi bitiriverirdi.

Sonra İslâm dini, maddî mucize ve hârika işlerle insanın kalbini tesir altına alıp, onu iradesinden tecrid ederek sırf müşahadesinin kendisinde uyandırdığı hissın sevkiyle inanmasını isteyen göz boyayıcı bir din değildir. İslâm dini her şeyden önce insanın akıl ve fikrine hitabeden, irade ve düşüncesini kullanarak hakkı kabul etmesini isteyen gayet mantıkî bir dindir. Bunun içindir ki Kur'ân-ı Kerîm, bir taraftan maddî mucize isteyenlere cevap verirken, diğeri taraftan da insanları, İslâm dininin doğruluğunu anlamaları için, Allah'ın yarattıklarına bakıp onlardan ibret almaya ve kendilerine gösterilen yolun doğru olup olmadığını muhakeme etmeye dâvet ediyor. Bu konudaki bazı âyetleri zikrederim:

"De ki: Göklere ve yerde ne var? Bir bakınız. Âyetler ve ihtarlar inanmıyanlara fayda vermez." (Yunus: 101)

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün gelip gitmesinde akıl sahipleri için âyetler vardır." (Âli İmran: 190)

"Allah size geceyi, gündüzü, güneşı, ayı musahhar kıldı. Yıldızlar da onun emrine musahhardır. Bunda akıl

Allah'ın, size hiçbir delil indirmediğini şerik koşmaktan korkmuyorsunuz. Şu halde iki taraftan hangi emin olmaya daha haklı? Eğer bilerseniz." (En'am: 81)

İşte bizim de bu âyeti düstur ittihaz ederek şeyhlere ve adamlarına şöyle dememiz lâzımdır: Siz, Allah'tan başka kimsenin yapamıyacağı işleri şeyhlerin yaptıklarını

iddia ediyor, bu suretle Allah'a şerik koşuyor ve Allah'tan korkmuyorsunuz da; biz nasıl sizin şeyhlerinizden ve onların bizi öldüreceklerinden veya gözlerimizi kör edeceklerinden korkalım?

MEZARPERESTLİK

Şeyhlerin İslâm dinine soktukları gayriislâmî âdetlerden biri de mezarlara tapmaktır. Halkı ebediyen kendilerine bağlamak maksadiyle, öldükten sonra da dünyada istediklerini yapabileceklerini halka telkin etmişlerdir. Bu yüzden ölen şeyhin mezarı bir ziyaretgâh haline alır. Müritler saf saf gidip mezarı ziyaret eder, taşlarını öper, gözlerini yumup şeyhin hayalini düşünür, ruhundan medet bekler, dertlerini döker ve derman vermesi için rica eder yalvarırlar. Bazıları gece uyurken bile yönlerini şeyhin mezarına çevirirler. Ayrıca mezarının üzerindeki ağaç yapraklarını, toprağı alıp yerler. Beraber getirip hastalara şifa (!) niyetiyle verir dost ve ahbablara da ikram ederler. Çocuk doğurmuyan kadınlar, çocuk doğurmak için; evlenmemiş gençler muratlarına ermek için o ağaçlara çaput (bez) bağlarlar. Böylece şeyhin nüfuzu, öldükten sonra çok daha fazla olur.

Şeyhlerin bu işi ihdas etmekten maksatları, müritlerin şeyhin çocuklarına bağlanmalarını sağlamaktır. Hakikaten şeyh hakkında böyle itikatlar besleyen bir kimse, bu haleti ruhiyenin etkisi altında kalarak şeyhin evlât ve ahfadına karşı büyük bir bağlılık hissini beslemeye tab'an mecbur kalır. Ve onların hiçbir hareketine itiraz etmeye aslâ cesaret edemez. Ona göre şeyhin evlâdına itiraz etmek, şeyhe karşı bir saygısızlık ve gazabına uğramaya sebep olur. Çünkü o, şeyhin öldükten sonra da dünyada tesir sahibi olduğunu sanır.

Oysa müslümanlıkta böyle bir şey yoktur. Ölen adam sağ bile olsaydı yine kimsenin derdine derman vermeye veya sıkıntısını gidermeye, yahut çocuk doğurmuyan kadına çocuk vermeye muktedir olamazdı. Zira bütün bunlar Allah'ın emriyle ve bazı maddî sebeplerle olan işlerdir. Ölü kimse ise hayatta ne kadar büyük olursa olsun öldükten sonra, bu gibi işleri hiç yapamaz. Bilâkis ölülerin sağ kalanlara ihtiyacı vardır. Onlardan bir dua beklerler.

Evet İslâmiyet'te mezarları ziyaret etmek sünnettir. Ziyaret eden adam evvelâ onlara selâm verir, sonra Kur'ân'dan birşey okur, dua eder ve döner gelir. Fakat mezarı böyle put haline getirmek aslâ müslümanlığa sığmaz. İşte Peygamber efendimiz son umumî hutbesinde bu hususta şöyle buyuruyor: "Sizden önceki milletler peygamberlerin ve evliyanın mezarlarını birer ibadetgâh ittihaz etmişlerdi. Sizi böyle bir şey yapmaktan menederim." (51)

Hattâ mezarlıklarda namaz kılmak dahi caiz değildir. Peygamberimiz, peygamberlerinin mezarlarında ibadet eden yahudi ve hıristiyanlar hakkında şöyle buyurmuştur: "Allah yahudilere ve hıristiyanlara lânet etsin; onlar peygamberlerinin mezarlarını mescit ittihaz etmişlerdir." (52)

DİPNOTLAR:

- (1) Tabaranî'den naklen ed-Dürretü'l-Müntesire, s.185
- (2) İmam Ahmed'den naklen ed-Dürretü'l-Müntesire, s.185
- (3) Safahat, s.400
- (4) Hıristiyanların yaratıcı hakkındaki itikatları konusunda fazla bilgi için, Ahmed Mithat'ın Müdafaa adlı eserinin üçüncü cildine bakınız.
- (5) Ruslar, 12/Nisan/1961 günü, Amerikalılar da 5/Mayıs/1961 günü fezaya adam gönderdiler ve başarıyla indirdiler.
- (6) Beyhaki'den naklen ed-Dürretü'l-Müntesire, s.76
- (7) İbni Mace'den naklen ed-Dürretü'l-Müntesire, s. 173
- (8) Riyazüssalihîn, s.88
- (9) Hücetullahi'l-Baliğa, c.3, s.52
- (10) İbni Mâce'den naklen Riyazüssalihîn, s.88
- (11) İbni Sa'd'den naklen İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.6, s.236
- (12) Er-Rahsu ve'l-Vaks li-Müstehilli'r-Raks, s.54
- (13) Nesafî'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.742
- (14) Buharî'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.739
- (15) İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.5, s.196
- (16) Hücetullahi'l-Baliğa, c.3, s.54
- (17) İslâm Ansiklopedisi, c.1, s.1
- (18-19) Hücetullahi'l-Baliğa, c.3, s.1
- (20) Müslüm'den naklen, Meşarık, s.48
- (21) Bu hâdise hakkında fazla bilgi için bak: Buharî Hudeybiyye muahedesi bahsi, İslâm Tarihi, Asrı Saadet ve Sadrı İslâm, c.1, s.427, c.6, s.34, c.7, s.63-66
- (22) Taberî'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.1, s.404-405
- (23) Bak: İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.7, s.56
- (24) İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.?, s.210-211
- (25) İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.7, s.436-437, 448-449, 465-466
- (26) Bak: Ed-Dürretü'l-Müntesire, s.185, 207
- (27) Kitap şimdi yanımda olmadığından, sahife numarasını bildiremedim.
- (28) İrşadü'l-İbad s.72-73
- (29) Beyhâki'den naklen Meşarık, s.83
- (30) İmam Ahmed'den naklen İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.916-917
- (31) İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.5, s.259
- (32) Aynî'den naklen İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.1, s.224
- (33) Buharî'den naklen, İrşadü'l-İbad, s.72
- (34) İslâmiyet'in Geliştirdiği Tasavvuf, s.14-15
- (35) Buhari, E. Davud ve İ. Ahmed'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.664-666
- (36) Tabakat-ı İbni Sa'd'den naklen, İslâm Tarihi, Sadı İslâm, c.6, s.236
- (37) Siretü'l-Ömereyn'den naklen, İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.6, s.236
- (38) İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.9, s.113-114
- (39) Bu hususta fazla bilgi için bak: İslâmiyet'in Geliştirdiği Tasavvuf, s.22-45
- (40) İbni Mace'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.831
- (41) İnkılaplar-İhtilâller ve Siyonizm, c.1, s.277
- (42) İslâmiyet'in Geliştirdiği Tasavvuf, s.79, 112
- (43) Celâleyn, c.1, s.282
- (44) Hak Dini Kur'ân Dili, c.2, s.1669-1670
- (45) Buhari, c.1, s.3-4

- (46) Mucizeler hakkında fazla bilgi için bak: İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.3, s.1090-1392
- (47) Müslüm'den naklen, Meşarık, s.95-96
- (48) Tirmizî'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.736
- (49) Buharî'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.928
- (50) Ebudavud'dan naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.925
- (51) Müslüm'den naklen, İslâm Tarihi, Asrı Saadet, c.2, s.761
- (52) Buharî, c.1, s.166
- (53) İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.7, s.434-435
- (54) İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.7, s.436
- (55) İslâm Tarihi, Sadrı İslâm, c.7, s.435-436
- (56) Buharî'den naklen, Meşarık, s.15
- (57) İmam Ahmed'den naklen, Eddüretü'l-Müntesire, s.185
- (58) İslâmiyet'in Geliştirdiği Tasavvuf, s.126
- (59-60) Saadet-i Ebediyye, c.1, s.163-164 ve 253
- (61) Vaaz'lar, s.92
- (62) Ebu Davud'dan naklen, Eddüretü'l-Müntesire, s.206